

УДК: 336.14:352

Мартюшева Л.С. к.е.н., доцент
Гринащук І.І. аспірант (ХНЕУ)

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ

Анотація. У статті обґрунтовано сутність поняття "фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці". Запропоновано використання методів соціологічних досліджень при оцінюванні системи управління фінансовим потенціалом адміністративно-територіальної одиниці та представлені результати апробації цих методів.

Ключові слова: бюджетна система, економічні відносини, фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці.

I. Вступ. Трансформаційні процеси в економіці України, політична нестабільність та фінансова криза спричинили виникнення негативних тенденцій у функціонуванні та розвитку усіх її ланок. Однією з них, і чи найбільш уразливою, стала бюджетна система держави. Багато в чому це пов'язано з високим рівнем централізації державних фінансів. Їх перерозподіл по адміністративно-територіальним одиницям (АТО) здійснюється за складною схемою, побудованою на урахуванні об'єктивних та суб'єктивних факторів, які не завжди адекватно оцінюють стан фінансового потенціалу АТО.

II. Постановка завдання. Класично фінансовий потенціал держави формується за рахунок власних та залучених міжнародних фінансових ресурсів. Останні повинні створювати лише систему підтримки економічного розвитку країни, а основні джерела наповнення державного та місцевого бюджетів слід шукати у системі внутрішніх ресурсів.

Оскільки фінансові ресурсів АТО є складовою частиною бюджетної системи держави, то для розробки методичних рекомендації по оцінюванню їх

фінансового потенціалу слід визначитись із сутністю такого поняття, як "бюджетна система".

У Бюджетному кодексі, поняття "бюджетна система" трактується, як сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, що побудована з урахуванням економічних відносин, державного та адміністративно-територіального устрою та урегульована нормами права. [1, с. 4]. У такому визначенні ключовим об'єктом бюджетної системи виступають сукупність державного та місцевих бюджетів, тобто структурно-організаційна форма держави, а система фінансових відносин між ними вважається підпорядкованою, тобто їй надається другорядне значення. Близьке до такого визначення бюджетної системи знаходимо у працях вітчизняних науковців. Так, О. Василик під бюджетною системою розуміє об'єднання усіх ланок державного бюджету на єдиних принципах. [2, с. 158]. Л. Миргородська розглядає бюджетну систему як сукупність усіх бюджетів, що діють на території країни [3, с. 34]. Ю. Пасічник тлумачить цей термін як сукупність бюджетів держави всіх рівнів, що має управлінську структуру і функціонує згідно з юридичними та фінансовими нормами. [4, с. 127].

В науковій літературі знаходимо і інші визначення поняття "бюджетна система". Зокрема, колектив науковців [5, с. 516] під бюджетною системою розуміє систему, що ґрунтується на економічних відносинах і юридичних нормах сукупності усіх бюджетів, що діють на території країни. Таке визначення має більш конкретизований характер, оскільки в ньому на перше місце виносять економічні та юридичні відносини: автори розглядають бюджет не як структурно-організаційну форму держави, а як систему, що будується на економічно закріплених та нормативно-юридичних зв'язках між центральною та місцевою владами.

У Бюджетному кодексі Російської Федерації бюджетна система визначається наступним чином: "Бюджетная система Российской Федерации – основанная на экономических отношениях и государственном устройстве Российской Федерации, регулируемая нормами права совокупность

федерального бюджета, бюджетов субъектов Российской Федерации, местных бюджетов и бюджетов государственных внебюджетных фондов" [6, ст. 6]. У такому трактуванні знову ж таки наголошується на тому, що бюджетна система – це, насеред, система економічних відносин і саме ці відносини, на нашу думку, відображають її ключову сутність.

Підводячи підсумки вище наведеним визначенням поняття "бюджетна система", на думку авторів, під нею слід розуміти, систему сформованих та юридично закріплених економічних відносин між державними та місцевими бюджетами, сутність яких полягає у всебічному та максимально справедливому забезпеченні потреб громадян за рахунок підвищення рівня розвитку регіонів та держави.

Як відомо, така система будується на двох основних функціях державних фінансів: розподільчій та перерозподільчій. Остання реалізується через механізм міжбюджетного регулювання з використанням трансфертів.

Авторами даної статті встановлено, що в багатьох регіонах України прослідковується закономірність, коли темпи росту офіційних трансфертів, які надаються окремим АТО, значно перевищують темпи розвитку їх власного виробничого потенціалу [7]. За таких умов, значні суми міжбюджетних трансфертів дестимулюють розвиток окремих територій і породжують «бюджетний нігілізм» органів місцевого самоврядування. На місцевому рівні нігілізм проявляється і у відсутності зацікавленості органів влади забезпечувати населення території АТО соціальними та економічними благами за рахунок власних фінансових ресурсів. Тобто, спостерігається негативне відношення до розвитку фінансового потенціалу конкретної АТО. Передумовою активізації останнього є аналіз та узагальнення методичного забезпечення оцінки системи управління фінансовим потенціалом АТО, що і є **метою** даної роботи.

III. Викладення основного матеріалу. Вище подане авторське розуміння поняття "бюджетна система", де ключовою її характеристикою є відносини, потребує розгляду сутності останніх.

У Сучасній економічній енциклопедії під редакцією Вечканова Г.С. та Вечканова Г.Р. [8] знаходимо конкретизацією цього поняття з точки зору розуміння його наукою психологією та в економічному сенсі. Її автори уточнюють, що з позиції науки психології під відносинами слід розуміти фактор поведінки окремих суб'єктів (фізичних осіб), які з тих, чи інших причин приймають певні рішення у конкретній сфері. Щодо конкретизації сутності цієї категорії по відношенню до бюджетної системи – то вони виражають у грошовій формі зв'язки між державою та окремими суб'єктами господарювання, до яких відносяться і АТО.

Дискусійним є твердження О. Василика, що економічні відносини – це наукова абстракція, яка не має економічних характеристик, насамперед, кількісних та якісних [2, с. 7]. Адже категорію "відносини" покладено в основу визначення сутності багатьох соціально-економічних явищ (процесів), до яких відноситься і фінансовий потенціал АТО. З одного боку, він визначає рівень фінансових ресурсів та їх резерви, які можна оцінити кількісними характеристиками (показниками) з використанням формальних методів оцінки, отримавши дані з офіційних джерел, а з іншого боку, – спроможність суб'єктів ринкового простору (у тому числі держави, АТО, установ та організації) до налагодження взаємовигідних відносин (зв'язків), які можна оцінити якісними показниками, методологічною основою отримання яких є технології соціологічних досліджень [9].

Соціологічні методи дослідження було апробовано на прикладі Харківської, Луганської, Полтавської, Сумської та Кіровоградської областей через систему анкетування фахівців фінансових відділів обласних та районних адміністрацій. Метою анкетування було виявлення проблемних питань у функціонуванні бюджетної системи України на кожній стадії бюджетного процесу та пошук механізмів їх вирішення.

Анкета містила п'ять блоків, запитання кожного із яких відповідають певній заданій меті (табл. 1).

Структура анкети для виявлення проблемних питань у функціонуванні
бюджетної системи України

№ блоку	Мета запитання
Блок 1	Оцінювання респондентами системи державного управління в Україні, яка визначає напрями та пріоритети бюджетної політики на державному та регіональному рівнях
Блок 2	Оцінювання ступеню відповідності системи місцевого управління пріоритетам бюджетної політики держави.
Блок 3	Оцінюванням рівня розвитку міжбюджетних відносин, що виникають між різними рівнями влади.
Блок 4	Оцінювання резервів розвитку фінансового потенціалу АТО за рахунок власних ресурсів, як основи економічного зростання регіонів і держави.
Блок 5	Оцінювання рівня професійної підготовки працівників місцевих адміністрацій приймати самостійно рішення, які є активізуючим інструментом механізму розвитку АТО.

Первинна інформація та результати її обробки за даним напрямком дослідження подано в таблицях 2-4. В якості інструментів для оцінки прийнято п'ятиінтервальну шкалу з використанням статистичних методів обробки даних. Відповіді респондентів було квантифіковано наступним чином: відповіді "так" відповідає оцінка 5, відповіді "скоріше так, ніж ні" – оцінка 4, відповіді "скоріше ні, ніж так" – оцінка 3, відповіді "ні" – оцінка 2 і один бал присвоюється відповіді "важко відповісти".

Аналіз результатів обробки даних дозволив зробити наступні висновки.

Систему державної бюджетної політики (Блок 1) переважне число респондентів (62%) оцінюють як неефективну та таку, що не відповідає правовим нормам регламентації (табл. 2). Оцінка фахівцями фінансових управлінь АТО принципів бюджетної системи України, як основи її функціонування, вказує на те, що більшість із них не дотримується. Так, наприклад, на питання "Наскільки у системі державного управління в Україні дотримуються принципів збалансованості, ефективності, справедливості, обґрунтованості?" лише 7% респондентів надали чітку відповідь "так", оцінку "скоріше так, ніж ні" надали 26%, "скоріше ні, ніж так" – 37%, "ні" – 18% респондентів.

Таблиця 2

Оцінка системи державного управління в Україні, яка визначає напрями та пріоритети бюджетної політики як держави, так і окремих АТО

№ п/п	Напрямки оцінки	Сер. бал	Питома вага				
			5	4	3	2	1
1	Відповідність системи державного управління вимогам Європейської хартії місцевого самоврядування.	2,67	0,03	0,17	0,41	0,21	0,18
2	Дотримання принципів бюджетної системи: збалансованості;	3,27	0,12	0,32	0,36	0,13	0,08
3	самостійності	3,09	0,11	0,	0,33	0,21	0,09
4	обґрунтованості;	3,14	0,07	0,31	0,39	0,14	0,09
5	ефективності;	2,90	0,05	0,26	0,36	0,21	0,12
6	субсидіарності;	2,99	0,05	0,29	0,37	0,15	0,13
7	справедливості (неупередженості).	2,60	0,04	0,14	0,40	0,23	0,19
8	Оцінка факторів, що впливають на бюджетну політику в Україні : політична стабільність;	4,18	0,57	0,21	0,10	0,06	0,06
9	трансформаційні процеси в економіці;	3,72	0,27	0,38	0,21	0,09	0,06
10	рівень професіоналізму працівників бюджетної сфери.	3,91	0,35	0,38	0,13	0,09	0,04
11	Оцінка системи міжвідомчої інформаційної взаємодії органів державного управління.	3,21	0,05	0,35	0,41	0,12	0,06
12	Необхідність створення єдиної інформаційної бази органів статистики, МФУ, НБУ, Державного казначейства України, місцевих державних адміністрацій, тощо.	3,88	0,42	0,25	0,20	0,06	0,07
13	Оцінка бюджетної політики держави у напрямках задоволення: стратегічних економічних інтересів АТО;	2,79	0,04	0,21	0,40	0,21	0,14
14	стратегічних соціальних інтересів АТО;	2,76	0,01	0,21	0,43	0,20	0,14
15	поточних економічних інтересів АТО;	2,80	0,01	0,29	0,34	0,22	0,14
16	поточних соціальних інтересів АТО.	2,92	0,03	0,28	0,40	0,14	0,14

Факторами, що спричинили таку ситуацію, за оцінкою респондентів, є по-перше, – політична нестабільність у державі, по-друге, – професійний рівень працівників бюджетної сфери, по-третє, – трансформаційні процеси в економіці. Середній бал оцінок за цими критеріями дорівнює 4,18; 3,91 та 3,72 відповідно. Все це підтверджує, насамперед, ту обставину, що недостатня налагодженість економічних відносин між державою та місцевими органами

влади не дозволяє задовольняти стратегічні та поточні соціально-економічні інтереси останніх.

Як вказано раніше, ключовою сутністю бюджетної системи є економічні відносини між державними та місцевими органами влади. Тому, ефективність її функціонування, багато в чому, залежить від того, чи розуміють і підтримують працівники органів місцевого управління пріоритети бюджетної політики держави (Блок 2). На це питання експертами надана наступна оцінка.

При прийнятті рішень з питань формування бюджетної політики на місцевому рівні представники виконавчої влади керується, в першу чергу, визначеними пріоритетами бюджетної політики держави (питома вага відповіді "так" складає 34%, відповіді "скоріше так, ніж ні" – 33%), а вже потім соціально-економічною доцільністю та інтересами своєї АТО (відповідь "так" та "скоріше так, ніж ні" надали по 29% респондентів), що відповідає чинному стану рівня централізації влади в Україні.

Оцінювання ефективності діяльності органів місцевої влади та дотриманості ними принципів місцевого самоврядування виявило дещо інші результати. А саме, за даними відповідей респондентів діяльність центральних органів державної влади як ефективну оцінюють лише 7% респондентів, а діяльності органів місцевої влади – 14%. Із цього слідує висновок, що при низькій ефективності діяльності державної та місцевої влади, все ж діяльність місцевої влади оцінюють як більш ефективну та прозору.

Таке протиріччя, на думку переважної більшості респондентів, може бути розв'язане за рахунок впровадження наступних заходів: висвітлення результатів діяльності органів державної і місцевої влади та бізнес-планів розвитку АТО в ЗМІ, проведення круглих столів за участі представників органів влади з різних ланок бюджетного устрою, проведення круглих столів за участі провідних економістів, науковців, політологів тощо. Середня оцінка відповідей респондентів з цих питань дорівнює відповідно 3,72; 3,72; 3,47; 3,3; 3,14 бали.

Однією з форм прояву ефективності економічних відносин між державними та місцевими бюджетами є міжбюджетні відносини, які спрямовані на забезпечення АТО-реципієнтів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України (Блок 3).

Офіційні рекомендації системи перерозподілу фінансових ресурсів через механізм міжбюджетного регулювання зводиться до використання двох методів:

1) метод розподілу трансфертів пропорційно фінансовій силі (доходам) місцевих органів влади [1];

2) метод розподілу трансфертів з використанням багатофакторної формули [10].

На сьогоднішній день ці методи є недостатньо досконалими та соціально справедливими. Це підтверджують результати аналізу даних, поданих у табл. 3: до 60% фахівців фінансових відділів п'яти областей на питання чи досконалим є механізм міжбюджетних відносин в Україні дали ствердну відповідь "ні" (19% респондентів) чи відповідь "скоріше ні, ніж так" (39% респондентів).

Таблиця 3

Оцінка ефективності механізму міжбюджетних відносин в Україні

№ п/п	Напрямки оцінки	Сер. бал	Питома вага				
			5	4	3	2	1
1	Наскільки Ви оцінюєте ступінь досконалості механізму міжбюджетних відносин в Україні	2,87	0,03	0,26	0,39	0,19	0,13
2	Наскільки соціально справедливим є розподіл міжбюджетних трансфертів місцевим бюджетам	2,72	0,05	0,23	0,37	0,12	0,24
3	Наскільки, на Вашу думку, виконання повноважень органів місцевої влади Вашої АТО може бути ефективним за умов обмеженості трансфертних ресурсів.	2,55	0,03	0,15	0,34	0,32	0,17
4	Наскільки нормативи розподілу міжбюджетних трансфертів є справедливими для місцевих бюджетів базового рівня бюджетного устрою (районним, селам, селищам).	2,66	0,04	0,20	0,32	0,26	0,18

5	Оцініть який з підходів до розподілу міжбюджетних трансфертів, на Вашу думку, є найбільш справедливим: пропорційно фінансовий силі (доходам) місцевих органів влади;	3,60	0,27	0,32	0,24	0,06	0,10
6	багатофакторна формула;	3,25	0,28	0,16	0,28	0,08	0,19
7	компенсація фактичних видатків місцевих органів влади;	3,04	0,16	0,24	0,27	0,15	0,19
8	як частина річного місцевого бюджету.	2,70	0,10	0,21	0,25	0,19	0,26
9	Наскільки для розвитку Вашої АТО міжбюджетні трансферти відіграють: забезпечуючу роль;	3,64	0,30	0,30	0,24	0,07	0,09
10	мотиваційну роль;	3,24	0,16	0,28	0,34	0,09	0,13
11	стабілізаційну роль;	3,63	0,35	0,22	0,25	0,09	0,10
12	дестабілізаційну роль.	2,25	0,04	0,13	0,24	0,22	0,37
13	Наскільки, на Вашу думку, обмеженість трансфертних ресурсів є стимулом для активізації пошуку власних джерел ресурсів органами місцевої влади Вашої АТО.	3,08	0,11	0,30	0,30	0,12	0,16

Найбільш прийнятним методом розподілу міжбюджетних трансфертів фахівці фінансових відділів вважають їх визначення пропорційно фінансовий силі місцевих органів влади. Таку точку зору поділяють 59% респондентів. На другому місці знаходиться метод з використання багатофакторної моделі, яку позитивно оцінили 44% респондентів.

Не зважаючи на те, що на сьогодні вказані методи рекомендовані Міністерством фінансів України, вони мають ряд недоліків. Найбільш значимим серед них, як вказує у роботі [11] С. Буковинський недофінансування делегованих видатків для АТО через низький норматив бюджетної забезпеченості. Крім того, фінансування видатків окремих бюджетних установ не передбачено діючими методичними рекомендаціями Кабінету міністрів України [10]. Аналіз інформації представленої у формі "Пропозицій місцевих органів влади, Асоціації міст України та громад до основних концептуальних підходів формування місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин" дозволив виділити основні аспекти вказаної проблеми. Так, зокрема, у Пропозиціях, внесених на розгляд Міністерству фінансів України за 2007-2009 рр. неодноразово вказувалось на те, що чинними

рекомендаціями не враховуються витрати:

- на позашкільну освіту;
- на утримання театрів (в першу чергу, тих які мають статус академічних);
- на утримання зоопарків;
- на фінансування установ, що надають соціальні послуги дітям та молоді (соціальний гуртожиток, центр матері та дитини, центр для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді, центри соціально-психологічної реабілітації дітей);
- на виплату компенсацій фізичним особам, які надають соціальні послуги тощо.

Забезпечення фінансування цих видатків місцевих бюджетів із бюджетів вищого рівня потребує внесення змін до Бюджетного кодексу та відповідно врахування їх у чинних методичних рекомендаціях.

На нашу думку, беззаперечною тезою повинно стати те, що, трансфертні ресурси не повинні бути каталізатором бюджетного нігілізму, а створювати стимули до активізації пошуку власних джерел при формуванні доходів місцевого бюджету. Однак, оцінка експертів щодо цього питання дещо суперечлива (табл. 3). При тому, що 41% респондентів вважає таку ситуацію стимулом до розвитку власної доходної бази, 42% респондентів стверджують інакше, аргументуючи свою відповідь тим, що міжбюджетні трансферти поряд із забезпечуючою повинні відігравати і стабілізаційну роль. Відповіді респондентів щодо того, яку роль трансферти відіграють у розвитку АТО розділились таким чином: 35% опитаних вважають, що трансферти є стабілізуючим фактором, 30% - забезпечуючим, 16% – мотиваційним і лише 4% дестабілізуючим (табл. 3).

Як вказано раніше з посиланням на [7], для переважної більшості АТО (областей України), трансфертні ресурси стали основним джерелом наповнення місцевих бюджетів і вони часто призводять до зниження активності органів місцевої влади щодо пошуку власних джерел фінансування. В результаті не створюються механізми протидії в регіонах занепаду виробництва, скороченню масштабів малого підприємництва, міграції робочої сили, урбанізації населення

та втрачається інвестиційна привабливість АТО.

В якості основного резерву розвитку фінансового потенціалу АТО (Блок 4) провідні учені економісти та аналітики вбачають децентралізацію влади та розширення її повноважень, тобто адміністративні кроки. За оцінкою респондентів, на сьогодні бракує достатніх фінансових ресурсів для запровадження таких заходів, і з цією думкою погоджуються 54% респондентів (табл. 4). В якості причини такої відповіді може бути незацікавленість органів місцевого самоврядування у розширенні їх повноважень та підвищення рівня відповідальності за їх виконання. З метою подолання цього явища виникає необхідність впровадження заходів стимулювання органів місцевого самоврядування АТО до формування фондів власних фінансових ресурсів та ефективного залучення їх резервів.

Таблиця 4

Оцінка додаткових резервів розвитку фінансового потенціалу АТО

№ п/п	Напрямки оцінки	Сер. бал	Питома вага				
			5	4	3	2	1
1	Наскільки достатньо власних фінансових ресурсів для розширення повноважень органів місцевої влади Вашої АТО	2,47	0,05	0,14	0,32	0,22	0,27
2	Наскільки для розвитку Вашої АТО можуть бути задіяні наступні джерела фінансових ресурсів: власні фінансові ресурси;	3,46	0,23	0,29	0,25	0,16	0,07
3	дотації;	3,35	0,22	0,34	0,15	0,14	0,14
4	банківські кредити;	3,41	0,22	0,29	0,25	0,17	0,07
5	іноземні інвестицій.	3,12	0,27	0,15	0,23	0,14	0,21
6	Оцініть можливість наповнення місцевого бюджету Вашої АТО за рахунок власних доходів за умов: збільшення ставок податків;	3,39	0,17	0,39	0,20	0,16	0,09
7	збільшення переліку власних доходів;	4,00	0,33	0,42	0,19	0,03	0,02
8	зміна частки відрахувань до державного бюджету;	3,89	0,35	0,32	0,22	0,08	0,02
9	впровадження нових видів місцевих податків;	3,35	0,22	0,24	0,33	0,12	0,10
10	створення економічних умов до розвитку малого бізнесу;	3,79	0,34	0,32	0,19	0,11	0,05
11	подолання інертності громадян до підприємництва;	3,57	0,25	0,36	0,20	0,11	0,09
12	посилення інвестиційної привабливості території;	3,79	0,34	0,28	0,23	0,11	0,04

13	Наскільки на території Вашої АТО налагодженою є співпраця органів місцевої влади з бізнес-структурами з метою: активізації їх діяльності;	3,35	0,11	0,37	0,35	0,10	0,07
14	моніторингу їх діяльності;	3,07	0,04	0,32	0,42	0,11	0,11
15	стимулювання розвитку їх діяльності.	3,45	0,18	0,35	0,27	0,14	0,06
16	Наскільки розвиток малого бізнесу та підприємництва на Вашій території стримує: недосконалість законодавчої бази;	3,56	0,24	0,33	0,24	0,13	0,06
17	жорстка фіскальна політика;	3,41	0,18	0,35	0,24	0,14	0,09
18	відсутність інфраструктури ринку.	3,13	0,14	0,27	0,30	0,18	0,12
19	Як Ви оцінюєте систему організаційного забезпечення для розвитку підприємництва на території Вашої АТО	3,17	0,06	0,39	0,33	0,12	0,10
20	Як Ви оцінюєте систему правового забезпечення для розвитку підприємництва на території Вашої АТО	3,03	0,06	0,27	0,42	0,15	0,10
21	Наскільки ви оцінюєте систему моніторингу за діяльністю підприємств, підтримка яких важлива для розвитку Вашої АТО	2,92	0,08	0,30	0,28	0,15	0,19

На рис. 1 представлено результати оцінок експертів щодо заходів, які б сприяли підвищенню фінансового потенціалу АТО.

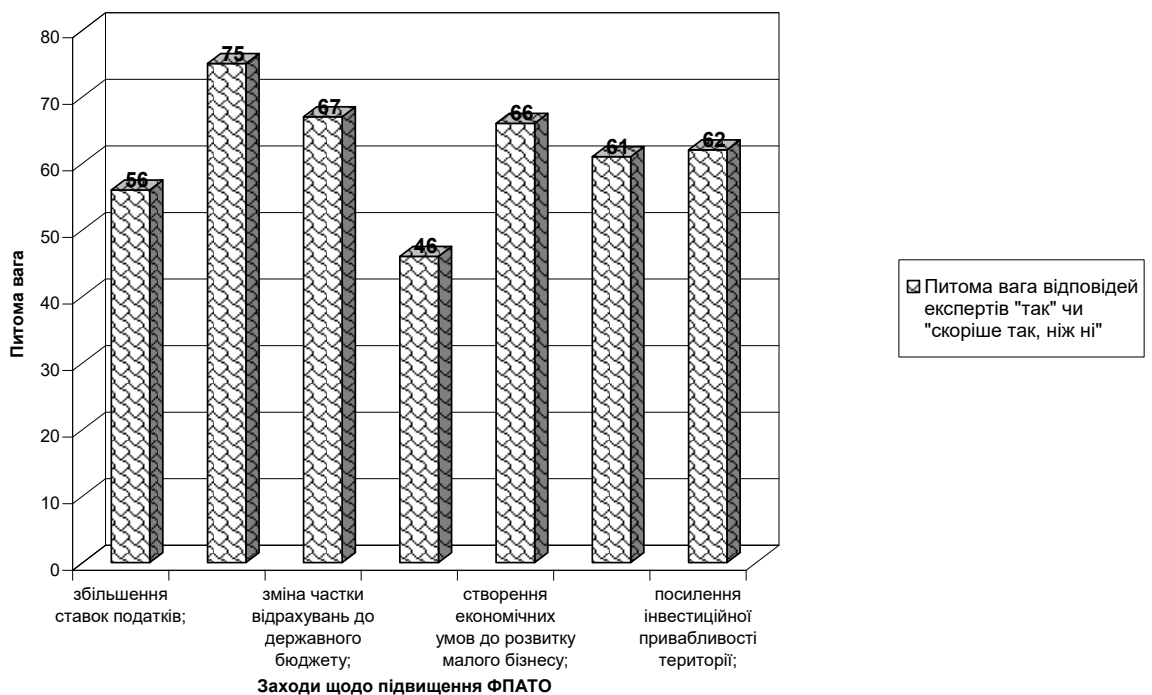

Рис. 1 Питова вага відповідей експертів щодо оцінки резервів розвитку фінансового потенціалу АТО (ФПАТО)

Аналіз даних рис. 1 дозволяє зробити наступні висновки. На першому місці в якості основного джерела підвищення фінансового потенціалу АТО фахівці фінансових відділів (75% респондентів) вважають збільшення переліку власних доходів, але не за рахунок впровадження нових видів податків. Очевидно, експерти мають на увазі удосконалення системи перерозподілу бюджетних коштів між центральною та місцевою владами. Цей висновок підтверджується і тим, що респонденти на друге місце поставили в якості одного з них найважливіших заходів, зміну частки відрахувань до державного бюджету (67% респондентів).

Досить показовою є та обставина, що переважне число опитаних фахівців фінансових відділів органів місцевої влади (більше 60%) переконані у тому, що такі заходи, як створення економічних умов до розвитку малого бізнесу, посилення інвестиційної привабливості території та подолання інертності громадян до підприємництва є ключовими для підвищення рівня фінансового потенціалу АТО. Це підтверджує той факт, що переважна більшість респондентів є соціально відповідальними особами. Тому додатково слід зазначити, що до "бюджетного нігілізму" їх схиляє діюча система бюджетного регулювання, а точніше, бажання суб'єктів вищої ланки управління до централізації у своїй владі максимальних сум бюджетних коштів.

Погодженість експертів у впровадженні вищезазначених заходів, за рахунок яких можливе зростання фінансового потенціалу АТО, додатково потребує оцінки тих із них, які вже задіяні на сьогоднішній день. Так, за результатами опитування фахівців фінансових управлінь, на територіях Харківської, Луганської, Полтавської, Сумської та Кіровоградської областей спостерігається сповільнений процес активізації резервів розвитку їх фінансового потенціалу. Факторами, що стримують цей процес є недосконалість законодавчої бази, жорстка фіскальна політика та відсутність інфраструктури ринку. На ці причини вказали 57%; 53% та 41% респондентів відповідно (табл. 4).

Аналіз результатів оцінки особистих якостей працівників системи управління (Блок 5) продемонстрував спільність думок експертів, щодо

професійного рівня підготовки фахівців органів місцевої влади та їх спроможностей знаходити механізми активізації та залучення власних резервів фінансових ресурсів. Так, 87% респондентів оцінюють свій професійний рівень, як такий, що відповідає їх посаді, а 80% респондентів мають можливість до реалізації своїх ініціатив. При цьому, 85% опитаних готові до підвищення свого професійного рівня, що також є важливим фактором (людським чинником), який опосередковано можна вважати резервом розвитку потенціалу АТО. Пріоритетними напрямками поповнення знань та навичок працівники фінансових управлінь органів місцевої влади респонденти визначають:

1. Розширення розуміння та тлумачення чинного законодавства, в якому викладаються основи правового та економічного регулювання взаємовідносин учасників ринкового середовища (зокрема, Господарський кодекс України, законодавчі документи, які регламентують міжнародні відносини тощо).

2. Використання інформаційних технологій.

3. Організація фінансів суб'єктів господарської та підприємницької діяльності.

4. Підвищення рівня культури ділового спілкування.

5. Економіко-математичне моделювання.

Середній бал оцінок респондентів за даними напрямками підвищення їх професійного рівня дорівнює 4,15; 3,99; 3,93; 3,83 та 3,64 відповідно.

IV. Висновки. Результати дослідження, викладені у роботі, дозволяють зробити висновок про доцільність використання соціологічних методів для підвищення об'єктивності оцінювання системи управління фінансовим потенціалом АТО. Ці методи дозволяють доповнити результати використання формалізованої у відповідних документах аналітичної інформації і конкретизувати проблемні зони.

Література

1. Бюджетный кодекс Украины. – Х.: ООО «Одиссей», 2005. – С.4.
2. Василик О.Д. Теорія фінансів. Підручник. Видання 4-те, доповнене. – К.: НІОС, 2003. – С.158.
3. Миргородська Л.О. Фінансові системи зарубіжних країн. Навч. посіб. – К.: ЦНЛ. 2003. – С.34.
4. Пасічник Ю.В. Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні / Ю.В.Пасічник; Нац. акад. наук України, Ін-т економіки промисловості. – Донецьк: Юго-Восток, 2005. – С.127.
5. Финансы. Ученик для вузов / Под. редакцией Л.А.Дробозиной. – М.: ЮНИТИ, 2002. – С.516.
6. Бюджетний кодекс Російської Федерації // www.roskodeks.ru/codecs/197.html.
7. Мартюшева Л. С. Гринащук І.І., Бюджетний нігілізм у системі формування фінансового потенціалу АТО // теорія та практика сучасної економіки. Матеріали ІХ міжнародної науково-практичної конференції: Черкаси:, ЧДТУ, 2008. – С 182-184.
8. Вечканов Г.С. Вечканов Г.Р. Современная экономическая энциклопедия. СПб., Издательство "Лань", 2002. – 880с.
9. Мартюшева Л.С., Гринащук І.І. Фінансовий потенціал: економічна і соціальна складова // Збірник наукових праць Черкаського держ. технолог. ун-ту. Серія: Екон. науки. Випуск 17. – Черкаси: ЧДТУ, 2007. – С. 300-302.
10. Постанова КМУ "Про деякі питання врегулювання міжбюджетних відносин" від 31 грудня 2004 р. № 1782.
11. Буковинський С. А. “Удосконалення вирівнювання фінансового забезпечення територіальних громад // Фінанси України, 2009 рік. - №5.С. 80.